

УДК633.174

Джулай Н. П., Хоменко Т. М.

*Український інститут експертизи сортів рослин, вул. Генерала Родимцева, 15, м. Київ, 03041, Україна
e-mail: natali.pn@ukr.net*

ПОПОВНЕННЯ РИНКУ УКРАЇНИ НОВИМИ СОРТАМИ КРУП'ЯНИХ КУЛЬТУР

За даними FAO, впровадження у виробництво більш досконалих у селекційному відношенні сортів різних сільськогосподарських культур, тобто генетичний чинник, забезпечило подвоєння урожайності і валових зборів продукції у розвинених країнах світу.

Для систематичного поліпшення сортів під час їх кваліфікаційної експертизи необхідно враховувати вимоги екологічної безпеки, біологічні, морфологічні та фізіологічні властивості рослин. Це зумовлено необхідністю правового захисту сортів-кандидатів. Отже, для ефективного використання зазначеного сорту потрібно дослідження його властивостей у різних екологічних умовах із використанням прогресивних агротехнологій.

З огляду на глобальні зміни клімату особливого значення набуває добір сортів для конкретних ґрунтово-кліматичних умов з високим генетичним потенціалом продуктивності, підвищеною посухостійкістю, жаростійкістю, стійкістю до хвороб та шкідників, підвищеним потенціалом реалізації фотосинтетично-активної радіації.

Український інститут експертизи сортів рослин, польові дослідження на придатність сортів до поширення в Україні, зокрема, круп'яних культур здійснює у пунктах досліджень відповідно до Методик ПСП, у відповідність до яких проводяться спостереження та описи за визначеними для ботанічного таксону показниками.

У Державному реєстрі сортів рослин, придатних для поширення в Україні у 2018 році, розділ «Сільськогосподарські: круп'яні» нараховує 5 видів круп'яних культур, а саме: гречка посівна, просо посівне, рис посівний, сорго звичайне (двокольорове) та сориз.

Сорго звичайне (двокольорове) налічує 67 сортів, які належать науково-дослідним установам іноземної селекції. Зокрема, Франція – 36 сортів, США – 8 сортів, та ін.

Серед 26 сортів гречки їстівної, сорти вітчизняної селекції становлять 92 % від загальної кількості сортів у Реєстрі.

Що стосується проса посівного та рису посівного, то тут всі сорти представлені виведені селекційними закладами України.

За результатами польових і лабораторних досліджень до Державного реєстру в 2018 році внесено один сорт проса посівного, шість сортів сорго звичайного (двокольорового).

Тривалість вегетаційного періоду сорту проса посівного 'Веселка' в залежності від рекомендованої зони вирощування 89-99 діб. Рослина

заввишки 95-97 см. Маса 1000 зерен 7–8 г. За роки кваліфікаційної експертизи середня урожайність у зоні Степу становила 2,74 т/га, Лісостепу – 3,16 т/га, що на 7–8 % переважає усереднену урожайність сортів, що пройшли державну реєстрацію за 5 попередніх років. Стійкий до вилягання, обсіпання, посухи та проти бактеріозу плямистого, сажки, просяного комарика.

Сорт харчового напрямку використання, характеризується середнім вмістом білка для зони Степу – 13,8 %, для зони Лісостепу – 13,2 %; середнім показником плівковості зерна – для зони Степу 16 %, для зони Лісостепу 14,9 %; високим виходом крупи для зони Степу 79,8 %, для зони Лісостепу 80,9 %. Рекомендована зона вирощування – Степ, Лісостеп.

Господарчі показники сортів сорго звичайного (двокольорового):

‘366Х73’ – середньостиглий гібрид. Рослина заввишки 135–153 см. Маса 1000 зерен 27,5–30,4 г. За роки кваліфікаційної експертизи середня урожайність у зоні Степу становила 4,24 т/га. Стійкий до вилягання, обсіпання, посухи та проти сажки, гельмінтоспоріозу, метелику кукурудзяного. Гібрид зернового напрямку використання. Характеризується високим вмістом крохмалю 75,5 – 76,2 %. Рекомендована зона вирощування – Степ.

‘Баггіо’ – середньоранній гібрид. Рослина заввишки 114–123 см. Маса 1000 зерен 28,2 – 30,9 г. За роки кваліфікаційної експертизи середня урожайність у зоні Степу становила 4,15 т/га. Стійкий до вилягання, обсіпання, посухи та проти сажки, гельмінтоспоріозу, метелику кукурудзяного. Гібрид зернового напрямку використання. Характеризується високим вмістом крохмалю 75,8 – 78,7 %. Рекомендована зона вирощування – Степ.

‘РЕГГАЛ’ – середньоранній гібрид. Рослина заввишки 117 см. Маса 1000 зерен 28,2–28,4 г. За роки кваліфікаційної експертизи середня урожайність у зоні Степу становила 4,15 т/га. Стійкий до вилягання, обсіпання, посухи та проти сажки, гельмінтоспоріозу, метелику кукурудзяного. Гібрид зернового напрямку використання. Характеризується високим вмістом крохмалю 76,7–78,1 %. Рекомендована зона вирощування – Степ.

‘РЖТ БЕЛУГГА’ – середньоранній гібрид. Рослина заввишки 101–110 см. Маса 1000 зерен 30,6–31,3 г. За роки кваліфікаційної експертизи середня урожайність у зоні Степу становила 4,33 т/га. Стійкий до вилягання, обсіпання, посухи та проти сажки, гельмінтоспоріозу, метелику кукурудзяного. Гібрид зернового напрямку використання. Характеризується високим вмістом крохмалю 76,6–77,4 %. Рекомендована зона вирощування – Степ.

‘ФЛАГГ’ – середньоранній гібрид. Рослина заввишки 99–115 см. Маса 1000 зерен 29,4–29,8 г. За роки кваліфікаційної експертизи середня урожайність у зоні Степу становила 4,01 т/га. Стійкий до вилягання, обсіпання, посухи та проти сажки, гельмінтоспоріозу, метелику кукурудзяного. Гібрид зернового напрямку використання. Характеризується високим вмістом крохмалю 75,2–76,3 %. Рекомендована зона вирощування – Степ.

‘ЛЕГГУ’ – середньоранній гібрид. Рослина заввишки 105-108 см. Маса 1000 зерен 26,8–27,8 г. За роки кваліфікаційної експертизи середня урожайність у зоні Степу становила 3,8 т/га. Стійкий до вилягання, обсіпання, посухи та проти сажки, гелмінтоспоріозу, метелику кукурудзяного. Гібрид зернового напрямку використання. Характеризується високим вмістом крохмалю 74,7–75,1 %. Рекомендована зона вирощування – Степ.

‘РЖТ ГОЛДЕН’ – середньоранній гібрид. Рослина заввишки 96–116 см. Маса 1000 зерен 28,9–29,9 г. За роки кваліфікаційної експертизи середня урожайність у зоні Степу становила 4,24 т/га. Стійкий до вилягання, обсіпання, посухи та проти сажки, гелмінтоспоріозу, метелику кукурудзяного. Гібрид зернового напрямку використання. Характеризується високим вмістом крохмалю 77,0–77,1 %. Рекомендована зона вирощування – Степ.

Підсумовуючи, хотілось би акцентувати увагу на тому, що виробники використовуючи Державний Реєстр сортів рослин, придатних до поширення в Україні мають можливість вибирати сорти сільськогосподарських круп’яних культур для різних зон вирощування за такими показниками: урожайністю, якістю зерна, тривалість періоду досягання, стійкістю до вилягання, обсіпання, посухи та проти хвороб і шкідників.

УДК: 633.14:631.559.2

Димитров С. Г., Смульська І. В.

Український інститут експертизи сортів рослин, вул. Генерала Родімцева, 15, м. Київ, 03041, Україна

e-mail: dimitrova@i.ua

СОРТОВІ РЕСУРСИ ЖИТА ПОСІВНОГО ОЗИМОГО В УКРАЇНІ

Жито посівне (*Secale cereale* L.) – рослина родини тонконогових, близько пов’язана з ячменем та пшеницею, що широко вирощується людиною для отримання зерна та як кормова культура.

Жито посівне витривала й маловимоглива культура. Вона відрізняється високою холодостійкістю, навіть у безсніжні зими може переносити в зоні вузла кущення морози до - 25 °С. Така зимостійкість зумовлена тим, що при своєчасному посіві жито восени до настання морозів здобуває належне загартування, яке рослини найбільшою мірою проходять у фазі кущення. Жито має високу посухостійкість, чому сприяє використання осінніх опадів, сильний розвиток кореневої системи з осені.

Кваліфікаційна експертиза придатності сортів до поширення в Україні (ПСП) у 2017 році жита посівного озимого проводилась в 14 пунктах досліджень (у зоні Степу 3, Лісостепу – 5, Поліссі – 6). Щороку державну кваліфікаційну експертизу проходять десятки сортів-кандидатів жита посівного озимого вітчизняної та іноземної селекції. Кваліфіка-